

Grigore ARDELEAN, lector-asistent al Catedrei „Drept civil”
a Academiei „Ștefan cel Mare”, doctorand

TRAFICUL ILICIT DE DEȘEURI TOXICE – CRIMĂ TRANSNAȚIONALĂ ÎMPOTRIVA MEDIULUI

One of the most difficult problems in environmental law is the movement of wastes, in particular dangerous wastes, across borders. “Transboundary movement” means any movement of hazardous wastes or other wastes from an area under the national jurisdiction of one State to or through an area under the national jurisdiction of another State or to or through an area not under the national jurisdiction of any State, provided at least two States being should be involved in the movement.¹ For many states is difficult to locate new sites for waste’s disposal and it is not easy to construct new treatment facilities. The best solution for them and most of time the less expensive one is to send the wastes to a foreign country, but this involves issues of technical, economical, legal and social.

Dezvoltarea industrială a statelor care dispun de o economie bine bazată, a adus, pe lângă beneficiile sale, și multiple probleme de ordin tehnic, economic, juridic și social legate de existența deșeurilor și necesitatea eliminării sau reducerii lor, poluarea prin producerea deșeurilor fiind imposibil de evitat având în vedere faptul că orice activitate generează resturi neutilizabile, iar cantitatea acestora se amplifică permanent din cauza sporirii nevoilor societății.

Această dezvoltare industrială nu a dus în paralel la o dezvoltare a tehnicilor de gestionare a deșeurilor rezultate. Cu atât mai mult, adoptarea treptată a unui cadru normativ strict cu privire la gestionarea deșeurilor a determinat apariția unei piețe de deșeuri de proporții, în jurul căreia coexistă, într-un fel mai mult sau mai puțin deghizată, o serie de interese economice. Problema gestionării deșeurilor necesită o reglementare mai minuțioasă la nivel național și internațional în ceea ce privește transportul și depozitarea acestora care pentru moment lipsește. Pentru instituirea unui cadru normativ bine determinat în domeniul combaterii, producerii și depozitării deșeurilor toxice, a apărut necesitatea înainte de toate de a defini calitativ fenomenul deșeurilor, precum și determinarea substanțelor care constituie deșeuri toxice.

Astfel, potrivit legii Republicii Moldova privind deșeurile producției menajere Nr.1347 din 09.10.97, deșeuri constituie substanțe, materiale, obiecte, resturi de materii prime provenite din activități economice, menajere și de consum, care și-au pierdut, integral sau parțial, valoarea inițială de întrebuințare, dintre care unele sunt reutilizabile după prelucrare. Această noțiune însă are un înțeles mult mai restrâns în comparație cu pericolul pe care îl pot provoca deșeurile toxice omenirii.

Mediul înconjurător produce și el intoxicații pentru organismul uman, de exemplu: cenușa de la un incendiu forestier poate conține o radioactivitate mare. Carbonii de clorofor produși pentru refrigerare pot fi găsiți în jurul vulcanilor. Deșeurile toxice, sub formă solidă, lichidă sau gazoasă, pot cauza moartea, îmbolnăvirea sau rănirea oamenilor, sau distrugerea mediului, dacă sunt tratate, depozitate, transportate în mod necorespunzător, sau părăsite. Substanțele sunt considerate deșeuri periculoase dacă sunt inflamabile, corozive, reactive sau toxice. Amestecurile, reziduurile sau materialele care conțin reziduuri toxice sunt considerate, de asemenea, reziduuri toxice. Astfel, în noțiunea dată, se evită un șir de substanțe care constituie deșeuri toxice, precum și gradul lor de pericolozitate asupra mediului și a sănătății omului. Dacă în trecut gestionarea deșeurilor nu reprezenta o preocupare pentru producători, costurile de gestionare fiind considerabil scăzute, în prezent, conform legislației de mediu, producătorii de deșeuri, precum și agenții economici specializați în valorificarea sau/și eliminarea deșeurilor sunt obligați să asigure gospodărirea acestora într-un mod rațional din punct de vedere ecologic. Această situație a generat apariția unor companii de gestionare a deșeurilor și a unei piețe în care acestea încetează a mai fi produse inutilizabile și devin obiect al tranzacțiilor comerciale. Dificultatea statelor de a găsi noi locuri de depozitare a deșeurilor determină adoptarea de către acestea a unei soluții simple, care de cele mai multe ori implică și cele mai mici costuri, și anume trimiterea deșeurilor într-o altă țară spre eliminare sau depozitare. Adevărata magnitudine a mișcărilor transfrontaliere de deșeuri nu a fost încă suficient determinată, însă din datele deja cunoscute rezultă fără echivoc faptul că la nivel internațional traficul de deșeuri a atins limite considerabile. Astfel, între anii 1986 și 1988 aproximativ 3,5% din cantitatea deșeurilor periculoase au fost transportate din țările dezvoltate către cele aflate în curs de dezvoltare.

Reacția comunității internaționale în fața acestor cazuri de mișcări transfrontaliere de deșeuri periculoase a fost în unanimitate de condamnare și astfel au avut loc manifestări de proteste la toate nivelele: politic, mass-media, academic etc. Astfel, a apărut necesitatea instituirii în comun de către toate statele a unui cadru normativ bazat în ceea ce privește traficul internațional de deșeuri toxice. Primele norme legale în acest domeniu s-au regăsit în unele acte internaționale mai vechi care, deși aveau ca obiect principal de reglementare aspecte privind securitatea efectuării transporturilor, cuprindeau și măsuri referitoare la mișcarea transfrontalieră a mărfurilor considerate sau recunoscute ca periculoase. Asemenea prevederi au fost cuprinse, de exemplu, în Regulamentul internațional privind transportul mărfurilor periculoase pe căile ferate din 1924, într-o anexă la Convenția de la Chicago referitoare la aviația civilă internațională din 1944, în Convenția pentru prevenirea poluării de către nave din 1973 etc. De asemenea, la cererea Adunării Generale a ONU, Consiliul de Administrare al PNUE, după adoptarea liniilor directe și principiilor privind gestionarea rațională din punct de vedere ecologic a deșeurilor periculoase, a reunit un grup de experți tehnici și juridici în vederea elaborării unei Convenții generale în domeniu. Ca urmare a acestui fapt, la 22 martie 1989 a fost semnată Convenția de la Basel privind controlul transportului peste frontiere al deșeurilor periculoase și eliminării acestora. Comunitatea Europeană, în ansamblu, este parte a Convenției

de la Basel, împreună cu toate statele membre. Una din reglementările principale ale documentului este aceea ca fiecare stat parte trebuie să adopte dispozițiile necesare pentru a veghea ca producția de deșeuri periculoase și alte deșeuri, în interiorul țării, să fie redusă la minimum, ținând cont de considerentele sociale, tehnice și economice. Eliminarea deșeurilor va trebui să se efectueze într-un loc cât mai aproape posibil de cel al producerii lor, pentru a evita transportarea.

Republica Moldova a devenit parte a Convenției de la Basel privind controlul transportului transfrontalier al deșeurilor periculoase și al eliminării acestora la 2 iulie 1998 în baza Hotărârii Parlamentului Republicii Moldova nr.1599-XIII din 10 martie 1998 privind aderarea Republicii Moldova la această Convenție. Astfel, pentru ca traficul de deșeuri toxice să fie considerat licit, el trebuie să se conformeze prevederilor tratatelor internaționale, care urmează să respecte o procedură prestabilită de către acestea. În caz contrar transportul peste frontiere de deșeuri periculoase sau alte reziduuri este considerat drept trafic ilicit ca urmare a comportamentului exportatorului sau producătorului, statul exportator va trebui să asigure ca deșeurile periculoase în cauză să fie reimportate de către exportator sau producător sau, dacă este necesar, de către el însuși, în propriul teritoriu, sau dacă aceasta nu este posibil, deșeurile să fie eliminate ecologic într-un termen de 30 de zile din momentul în care statul exportator a fost informat cu privire la traficul ilicit sau într-un alt termen ce va fi convenit de către statele interesate. În acest scop, părțile interesate nu se vor opune reimportului acestor deșeuri în statul de export, nici nu-l vor preveni și nici nu-l vor împiedica.

În cazurile în care responsabilitatea pentru traficul ilicit nu poate fi atribuită nici exportatorului (producătorului), nici importatorului (eliminătorului), părțile interesate sau alte părți, după caz, vor asigura, în cooperare, eliminarea deșeurilor în cauză în cel mai scurt timp, cu respectarea metodelor ecologice raționale fie în statul exportator, fie în statul importator sau în altă parte. Cu toate acestea, în fiecare an UE produce 1,5 miliarde de tone de deșeuri, iar cantitatea lor crește cu 2% pe an. Costul tratării deșeurilor este ridicat și mulți producători aleg să scape de ele aruncându-le în gropi de gunoi ilegale sau făcând apel la mafia din domeniu, care le transportă, de obicei, în țări din lumea a treia unde cererea de materii prime este mare, iar ultima soluție este reciclarea materialelor toxice împreună cu unele inofensive – azbest cu ciment.

Astfel, conform unor date, mai multe societăți sunt suspectate că ar fi contribuit la traficul cu deșeuri toxice ale filialei Arcelor Mittal din Dunkerque, Franța. Conform publicației, reprezentanții Arcelor au spus că au trimis naftalină către Sonolub pentru ca substanța să fie tratată, când, de fapt, deșeurul ar fi fost stocat și vândut în Belgia. Acesta urma să fie folosit drept carburant pentru supertancuri, această operațiune a fost acoperită printr-un montaj complex de documente comerciale și administrative false.

Din acest considerent, infracțiunea de trafic este aproape întotdeauna transfrontalieră, este o criminalitate complexă, care implică acte false, spălare de bani și necesită din partea statelor structuri speciale de investigație.

În acest context, Uniunea Europeană urmează să adopte o nouă directivă care va permite întărirea dispozitivului juridic și care va duce la armonizarea sancțiunilor, dat fiind faptul că se constată diferențe majore între sancțiunile aplicate în diferite

țări, de la 2000-3000 de euro la mai multe milioane și de la șase luni de închisoare la opt ani, deoarece infractorii profită de aceste diferențe prin faptul că operează în țările care au pedepse mai blânde. Însă cea mai bună soluție, în opinia noastră, pentru traficul de deșeuri este crearea unor echipe mixte, după modelul celor care există pentru combaterea traficului cu stupefiante și intensificarea controlului transfrontalier. În plus, mai este necesară integrarea unor specialiști pe probleme de mediu în echipele de polițiști, jandarmi și alte organe de forță ale tuturor statelor. În acest sens, nici Republica Moldova nu rămâne indiferentă la capitolul traficului transfrontalier de deșeuri toxice, cu atât mai mult cu cât este o țară în curs de dezvoltare și poate fi oricând gazda deșeurilor toxice introduse de țările înalt dezvoltate care profită de cadrul juridic slab la compartimentul trafic de deșeuri toxice. În calitate de mecanism de implementare a Convenției Basel și în scopul realizării obiectivelor Convenției în Republica Moldova a fost elaborat Regulamentul privind controlul transportului transfrontalier al deșeurilor și eliminarea acestora, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 637 din 27 mai 2003 (publicat în Monitorul Oficial nr. 99-103 din 6 iunie 2003, art.676). Concomitent prin această Hotărâre au fost aprobate categoriile deșeurilor periculoase.

Pentru aceasta, Republica Moldova a formulat un șir de măsuri pentru contracararea traficului ilicit de deșeuri toxice, dar acestea fiind într-un volum insuficient, propunem câteva măsuri pentru fortificarea cadrului juridic care va deveni ofensiv pentru combaterea acestui fenomen cum ar fi:

1. Accelerarea computerizării punctelor de trecere a frontierei în scopul centralizării și sistematizării informației cu privire la traficul ilicit de deșeuri toxice și reacționarea oportună.

2. Standardizarea metodelor de lucru și sprijin practic acordat țărilor implicate în acest proces având un cadru și o metodologie comună de prevenire.

3. Îmbunătățirea luptei împotriva fraudei printr-un mai bun management al riscului și o mai mare cooperare între autoritățile vamale.

4. Conferirea unei baze legale pentru schimbul informatic al datelor necesare acțiunilor de cooperare vamală.

5. Înăsprirea sancțiunilor pentru traficantii cu deșeuri toxice, deoarece aceștia de multe ori profită de amenzi mici aplicate care uneori sunt acoperite de profitul obținut din această activitate.

Bibliografie

1. Constituția Republicii Moldova.
2. Legea Republicii Moldova privind deșeurile de producție și menajere Nr.1347 din 09.10.97.
3. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr.1599-XIII din 10 martie 1998 privind aderarea Republicii Moldova la Convenția de la Basel.
4. Regulamentul privind controlul transportului transfrontalier al deșeurilor și eliminarea acestora, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 637 din 27 mai 2003.